

EKONOMICKÁ INFORMÁCIA O TERITÓRIU

Arménska republika

[Všeobecné informácie o krajine](#)

I. ZÁKLADNÉ EKONOMICKÉ INFORMÁCIE

a) Základná charakteristika hospodárstva

Po rozpade ZSSR roku 1991 krajina zrušila poľnohospodárske družstvá, o poľnohospodársku výrobu sa starajú drobní farmári. Priemysel prešiel začiatkom 90. rokov obdobím stagnácie, ale nová vláda začala s liberalizáciou ekonomiky. Tá od roku 1995 zaznamenáva rast. V krajine je napriek tomu vysoká nezamestnanosť a chudoba. Pod jej hranicou sa nachádza až polovica obyvateľstva. Hospodársky rast v AM v roku 2011 je očakávaný na úrovni 4,1-5,7%. Taká prognóza je uvádzaná v programe finančno-úverovej politiky Centrálnej banky AM na prvý polrok 2011. V sfére priemyslu v roku 2011 je očakávaný reálny nárast pridanej hodnoty na úrovni od 6-8%, čo bude podporené rastom výroby ťažobného priemyslu a metalurgie v podmienkach zachovania vysokých medzinárodných cien na kovy. Očakáva sa nárast aj v sfére potravinárskej výroby a výroby nápojov v podmienkach stabilizovania svetovej a vnútornej ekonomiky. Rast je očakávaný aj v oblasti energetiky v podmienkach realizácie programu technologickej realizácie tepelných staníc ako aj obnoviteľných zdrojov energetiky. V oblasti stavebníctva sa očakáva nárast od 2-4% formou zvýšenia objemov stavebných prác v sfére energetiky, poľnohospodárstva, dopravy a spojov. V sfére poľnohospodárstva ku koncu 2011 je očakávaný reálny rast na úrovni 7-9%. V sfére služieb je očakávaný rast medzi 3,5-5,5%, ktoré budú zvyšované na základe výdavkov štátneho a súkromného sektoru.

Makroekonomické ukazovatele za 8 mesiacov 2011

HDP	+3,9%	
HDP /obyvateľa	851 €	
Inflácia	8,8%	
Priemyselná výroba	+13%	709 323 mil. Dramov (1-9/2011)
Investície do základného kapitálu	-19%	
Priemerná nominálna mzda	+5,9%	
Preprava tovarov	-9%	5 mil. ton (1-8 2011)
Maloobchod	+3,3%	731 mld. Dramov (1-8/2011)
Služby	+6,1%	553. mld. Dramov (1-8/2011)
Kurz	539,15 Dramov/1€,	374,18 Dramov /1USD

Vláda Arménska potvrdila zoznam krokov na boj s hospodárskou krízou v rámci ktorých sa nachádza aj výstavba novej atómovej stanice V zozname je viac ako desiatka krokov zameraných na boj s krízou. Je to najmä spolupráca štátu so súkromným sektorom. Kroky budú smerovať k zvýšeniu atraktívnosti obchodu v Arménsku, rozvoj zdravého podnikateľského prostredia, riešenie sociálnych a ekonomických problémov

b) Hlavné odvetvia hospodárstva

Priemysel: Priemyselná výroba sa začala rozbiehať po upokojení politickej situácie v roku 1994. Strata trhov po páde ZSSR a pomalý proces privatizácie je brzdou tomu, aby sa priemysel rýchlejšie rozvíjal. Významné postavenie má spracovateľský priemysel (66,7%), ale i výroba a distribúcia elektrickej energie, plynu a vody (24,4%), ťažobný priemysel (8,9%), hutníctvo farebných kovov a hliníka, strojársky priemysel, výroba stavebných hmôt /predovšetkým cementu/, elektrotechnika, chemický priemysel, textilný a obuvnícky priemysel ako i potravinársky priemysel výroba vína a koňakov.

Poľnohospodárstvo: Význam poľnohospodárstva vzrástol v Arménsku po prepade priemyslu. Hlavné plodiny zahŕňajú ovocie a zeleninu, ktorá rastie na Araratskej rovine v juhozápadnom Arménsku. Táto je zavlažovaná vodou pochádzajúcou z rieky Arax. Zemiaky, obilie a dobytok sa pestujú resp. chovajú vo vyšších polohách. Arménsko je známe kvalitou svojho ovocia a hrozna rastúceho blízko Jerevanu, z ktorých sa vyrába značkový koňak a rôzne likéry. Produkcia hneď vzrástla, no poľnohospodárstvo padlo za obeť ekonomickému úpadku

krajiny. Blokády obmedzili export poľnohospodárskych produktov, rozvoj fariem trpel nedostatkom palív a pohonných hmôt, nedostatočným zavlažovaním a absenciou bankových zdrojov. Rozvoj poľnohospodárstva si vyžaduje prílev zahraničných investícií. Svetová banka vyčlenila úver Arménska v objeme 16 mil. USD pre financovanie programu „Riadenie a konkurencie schopnosť poľnohospodárskych prostriedkov“. Cieľom programu je zvýšenie výrobných schopností potravinárskych družstiev v 55 poľnohospodárskych celkoch a 6 oblastiach (Aragochn, Širak, Lori, Tavuš, Gegarkunik, Sjunik) prostredníctvom zlepšenia prostredia, rastu výroby mlieka. Celkový objem určený na daný projekt je 21,3 mil. USD. 5,3 mil. USD je vyčlenených zo štátneho rozpočtu republiky Arménska.

Stavebníctvo a výroba stavebných materiálov: Aj tento sektor odvetvia požaduje značné zahraničné investície pre modernizáciu. Arménsko už začalo rokovania s EBRD o poskytnutí pôžičky vo výške 3,5-4 mil. Euro. Predpokladá aj prílev investícií zo strany potenciálneho zahraničného partnera Fleiderier, Nemecko. Možnosti spolupráce sú v oblasti výstavby ciest a cestnej infraštruktúry a rekonštrukcie existujúcej cestnej siete. Z rpstriedkov Fondu Hayastan (arménska diaspóra) sa predpokladá vybudovať 170 km diaľnice Gorja – Lachin – Štepanakert v hodnote 25 mil. USD.

Dopravná sieť pozostáva z elektrifikovanej železnice, ktorá má cca 830 km, smeruje do Iránu, automobilové cesty, ktoré majú celkovú dĺžku 9500 km, ktoré prechádzajú hranicami republiky v 12 hraničných priechodoch. Hlavné magistrály spájajú dolinu Araksa a Araratskú dolinu cez Agstev s dolinou Kury (Gruzínsko), Jerevan a Zangezur cez južné Arménsko, Jerevan, Gjumri a Achalkalaki (Gruzínsko). Jerevanské letisko Zvartnoc obsluhuje lety z Moskvy, Bejrútu, Paríža, Tbilisi a druhých miest. Železničné spojenie cez Azerbajdžan a Gruzínsko je nefunkčné pre vojenské konflikty v Náhornom Karabachu a Gruzínsko-Abcházkeho konfliktu. Hlavným dopravným koridorom je smer Jerevan-Tbilisi- prístavy- Poti-Batumi-Novorissijsk-Iličevsk.

Na základe rozhodnutia vlády Arménska bola založená spoločnosť „Riadenie výstavby železničnej cesty“, ktorá sa nachádza v štádiu formovania a ktorá bude viesť organizačné otázky spojené s realizáciou projektu výstavby železničnej cesty medzi Iránom a AM. Predbežné investície na tento projekt boli odhadované v objeme 2 mld. USD. Irán je pripravený prefinancovať okolo 400 mil. USD na realizáciu stavebných prác na území Arménska. Predpokladá sa, že táto cesta sa stane najkratšou cestou po súši z Perského zálivu, Indii, Číny do EÚ cez územie Arménska a Gruzínsko. Arménska republika sa pripojila k Dohode o medzinárodnom tranzitnom koridore „Sever-Juh“.

Prírodné zdroje: Ložiská rúd farebných (čierna meď, hliník, molybdénové koncentráty, zinok, olovo) a vzácnych kovov (zlato, striebro), železa, stavebných hmôt.

c) Členstvo v medzinárodných organizáciách a účasť v integračných procesoch

Arménska republika je členom nasledovných organizácií: WTO, MMF, SB/IDA, IFC, BSEC, CCC, CIS, EBRD, ECE, ESCAP, IBRD, ICAO, IDA, IFAD, ILO, INTELSTAT, INTERPOL, IOC, ITU, NACC, OSCE, UN UNCTAD, UNESCO, UNIDO, MIGA, UPU, WHO, WIPO, WMO, WT00 (World Tourism Organisation), EC.

Štatút pozorovateľa: ADB, NAM, NATO PFP.

AR vyvíja všestranné aktivity s cieľom integrácie do európskych štruktúr, osobitne EÚ. Dôraz kladie aj na spoluprácu s USA - spolupracuje s NATO v rámci programu Partnerstvo za mier.

Dohody o hospodárskej, vedecko-technickej spolupráci má uzatvorené s Ukrajinou, Ruskou federáciou, Iránom, Gréckom, Sýriou, Libanonom, Gruzínskom, Egyptom, Nemeckom, Bulharskom, Čínou, Indiou, Bieloruskom, Rumunskom, Japonskom, USA, Turkménskom, Kirgizskom, Tadžikistanom, Rakúskom, Kazachstanom a Moldavskom. K realizácii týchto dohôd boli vytvorené vládne výbory.

II. PODPORA OBCHODU A PODNIKANIA

a) Podnikateľská legislatíva

Cudzinci môžu zakladať a vlastniť obchodné spoločnosti:

- podniky v 100% zahraničnom vlastníctve, affilácie, reprezentačné kancelárie,
- kúpiť existujúce podniky,
- založiť JV s podnikmi alebo občanmi,
- kúpiť podiel existujúceho podniku.

Všetky druhy podnikov, vrátane reprezentačných kancelárií sú povinné zaregistrovať sa v štátnom registri a ich registrácia by nemala trvať dlhšie ako 7 dní. Niektoré druhy obchodných činností podliehajú licenčnému konaniu na príslušných ministerstvách: bankovníctvo a poisťovníctvo Centrálnej banke, zdravotnícke služby Ministerstvu zdravotníctva, potravinárstvo Ministerstvu poľnohospodárstva. Tieto schvaľovacie procesy sú však spravidla dlhodobejšie. Pri investícii vyššej ako 500 mil. AMD majú podnikatelia 2 roky 100% daňové prázdniny.

Právo zachovania vlastníctva je garantované Ústavou Arménska. Zisk môžu zahraniční investori slobodne repatriovať. Bilaterálne dohody o ochrane investícií zabezpečujú rovnosť podmienok investovania a ochranu pred vyvlastnením a znárodnením pre všetkých zahraničných investorov. Arménsko má tieto dohody uzatvorené so 16 krajinami (Vietnam, Nemecko, Grécko, Gruzínsko, Egypt, Irán, Cyprus, Čína, Kirgizsko, Rumunsko, USA, Turkmenistanom, Ukrajinou, Francúzskom a Kanadou).

V Jerevane funguje elektronický obchodný register, ktorý umožňuje skrátiť procedúru registrácie podnikateľov do 15 minút oproti 15 dňom. Minister spravodlivosti Arménska Grajir Tovmasjan povedal, že systém elektronického obchodného registra vylučuje ľudský faktor, čo pozitívne vplyva na boj s korupciou v tejto sfére. Realizácia tohto projektu bola podporená EÚ a Ázijská banka pre rozvoj. S týmto systémom sa ráta aj v oblastiach celej Arménskej republiky.

Dane:

Daňové vzťahy v Arménsku sú regulované:

- a) daňovou legislatívou,
- b) rozhodnutia vlády Arménskej republiky v podmienkach daňového zákona,

Pod daňou sa rozumie povinná platba v cieľoch naplnenia štátnych a spoločenských potrieb, ktorá sa berie od fyzických a právnych osôb vo výške, ktorú zohľadňuje daňová legislatíva v stanovených termínoch. Dane sa platia do štátneho a miestnych rozpočtov Arménska.

V Arménsku sú stanovené nasledujúce formy daní:

- daň zo zisku,
- daň z príjmov,
- daň z pridanej hodnoty,
- daň z majetku,
- pozemková daň.

Zákonom sa môžu stanovovať fixné platby alebo zjednodušené dane, ktoré nahrádzajú vyššie uvedené dane. Daňovým zákonom sa stanovujú nasledujúce druhy daňových úľav:

- zníženie objektu daňového zafazenia,
- zníženie sadzby dane,
- zníženie dane,
- odklad platby dane,
- oslobodenie, zníženie, oddialenie termínu platby stanovených daňovým zákonom penálov, vznikajúcich za porušenie daňovej legislatívy a druhých právnych aktov, ktoré upravujú daňové vzťahy na území Arménska.

Suma dane na pridanú hodnotu v sume platby tovarov a služieb je stanovená na úrovni 16,67%.

Pôda je zdanená 15% z jej výnosu. Daň z nehnuteľností je v rozsahu 0,2 - 0,8% z jej hodnoty.

Dohody Arménska o zamedzení dvojitého zdanenia sú uzatvorené s: Bulharskom, Čínou, Ukrajinou, Iránom a Rumunskom. Medzi Arménskom a Slovenskom je takáto zmluva vo vnútroštátnom pripomienkovom konaní so skorým ratifikovaním.

b) Programy podpory zahraničného obchodu, technickej a finančnej pomoci, projekty regionálnej spolupráce

ADA - Armenian Development Agency - založená v r. 1998 na podporu priamych zahraničných investícií a exportu. Na jej čele (predseda predstavenstva) je predseda vlády AR. www.businessarmenia.com

Programy ADA:

Enterprise Support Fund – na podporu obchodu a investičnej spolupráce Arménska a zahraničných podnikateľov.

Export Development and Promotion - na podporu a rozvoj arménskeho exportu

One stop shop - základný program medzinárodných aktivít, obchodu a investovania v Arménsku.

Armenian Development Gateway - program určený na podporu a rozvoj obchodných aktivít, súvisiace s možnosťami domácich a zahraničných zdrojov.

Prí absencii medzivládnej dohody o ochrane investícií nie sú zabezpečené podmienky a právna ochrana potenciálnych slovenských investorov. Ide o krajinu so značným hospodárskym a politickým rizikom.

Arménsku sa poskytujú finančné prostriedky prostredníctvom programu EÚ TACIS, ktorý je určený pre nové nezávislé krajiny bývalého ZSSR. Prioritnými oblasťami, financovanými z programu TACIS sú: reforma štátnej správy, reorganizácia štátnych podnikov, rozvoj súkromného sektora, infraštruktúra dopravy a spojov, energetika, jadrová bezpečnosť, životné prostredie atď. Z programu TACIS sú financované ďalšie programy, ako TRACECA (vytvorenie dopravného koridoru Európa-Kaukaz-Ázia), INOGATE (technická pomoc v oblasti prepravy ropy a plynu z Centrálnnej Ázie na európske a svetové trhy) a Čiernomorská hospodárska spolupráca (výmena štatistických a ekonomických informácií).

c) Verejné obstarávanie

Uskutočňuje sa prostredníctvom tendrov. Konkrétne pravidlá, resp. informácie Ministerstvo ekonomiky Arménska nezverejňuje.

d) Zmluvná základňa

Priprava zmluvných dokumentov:

1. Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Arménskej republiky o podpore a ochrane investícií
2. Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Arménskej republiky o zákaze dvojitého zdanenia.
3. Dohoda medzi ministerstvom hospodárstva SR a ministerstvom ekonomiky AM o založení Zmiešanej komisie pre hospodársku a vedecko-technickú spoluprácu.

III. INVESTÍCIE, ENERGETIKA, VEDA A VÝSKUM

a) Priame zahraničné investície:

Arménska investičná a obchodná politika je najotvorenejšia spomedzi krajín SNŠ. Pre ekonomiku, ktorá je vysoko závislá na zahraničnom obchode, arménska vláda vykonala veľa pre atraktívne investície. S mnohými spoločnosťami vláda uzatvorila osobitné dohody a poskytla výhodný daňový systém. Hlavným prínosom sú bilaterálne dohody o ochrane investícií a poskytovanie doložky najvyšších výhod. Podľa Zákona o privatizácii štátneho majetku (z roku 1997) majú zahraniční investori rovnaké podmienky ako domáci. Napriek tomu proces privatizácie nemožno vždy hodnotiť ako transparentný a rovnoprávny. Podľa arménskeho práva zahraničný majetok nemôže byť znárodnený. Nie je obmedzenie vývozu peňazí a zisku, vrátane dividend, úrokov a pod. Väčšina bank zabezpečí prevod financií v priebehu 2 – 4 dní. Arménsky dram je konvertibilný. Podniky v AR si môžu otvoriť aj devízový účet v arménskych a zahraničných bankách. Podľa Zákona o zahraničných investíciách z roku 1994 všetky spory medzi zahraničnými investormi a Arménskym štátom musia byť riešené pred arménskymi súdmi. Zákon o Arbitrážnom súde a arbitrážnom procese stanovuje podmienky riadenia prípadov arbitráže.

Arménska ústava zaručuje ochranu všetkých druhov majetku obyvateľov a slobodné nakladanie s ním. Napriek tomu cudzinci nemajú právo vlastníť pôdu. Zahraničné spoločnosti zaregistrované ako arménsky právnický subjekt toto právo majú.

Arménske právo zabezpečuje vlastnícke práva a to, ako hnutelné, tak aj nehnuteľné. V oblasti intelektuálneho vlastníctva je zabezpečená ochrana literatúry, vedeckých a umeleckých diel, priemyselných vzorov, know-how, obchodného tajomstva, ochranných známok.

Medzivládna dohoda o ochrane investícií neexistuje, právnu ochranu potenciálnych slovenských investorov nemožno očakávať. Navyše ide o krajinu so značným hospodárskym a politickým rizikom. Najväčšími investormi sú tam Rusko, USA, Grécko, Francúzsko a Nemecko. Arménsko má ešte dostatočné rezervy, aby si zlepšilo investičné prostredie, predovšetkým pre zahraničných záujemcov. Problémy sú zatiaľ s poisťovaním depozitov, účtov a úverov. Krajina je po Kazachstane na druhom mieste v rámci SNŠ v raste investícií. Podiel priamych zahraničných investícií predstavuje až 80 percent. Najviac sa vkladá do rozvoja telekomunikačných a poštových služieb (49,5 percenta všetkých zahraničných investícií). Len do spoločnosti ArmenTel prišiel z cudziny kapitál za 70 miliónov dolárov. Veľkým zahraničným strategickým investorom v Arménsku je francúzska spoločnosť Pernod Ricard, vlastniaca jerevanský závod na výrobu koňaku. Prioritnými ekonomickými programami sú energetika, baníctvo, metalurgia a výroba stavebných materiálov.

b) Energetická politika krajiny

Arménsko plánuje postaviť novú atómovú stanicu na objem 1 200mwt. Arménsko chce pokračovať vo výstavbe jadrového energo-bloku nehladiac na japonskú tragédiu. Atómová elektrárňa má byť novej generácie s vyššou mierou bezpečnosti ako tie súčasné v Japonsku preto sú riziká na minime. Arménsko a Irán začnú výstavbu ropovodu medzi Terbizom a Eraschom. Zo spracovateľského závodu na ropu, ktorý sa nachádza v Iránskom meste Terbiz budú do Arménska po tomto ropovode dodávať hotové ropné produkty.

Dodávky plynu do Arménska sa realizujú cez územie Gruzínska čo v minulosti viedlo ak prerušeniu dodávok. Na takéto situácie je Arménsko pripravené a zásobuje sa vnútornými zdrojmi. Zabezpečenie potrieb obyvateľov Arménska v prípade nevyhnutnosti je realizované prostredníctvom Abojanského podzemného zásobníka plynu, ktorý zároveň zabezpečuje sezónne a nerovnomerné odbyty v priemyselnej spotrebe plynu a taktiež zabezpečenie plynu

pre strategické závody v Arménsku. Kapacita podzemného zásobníka môže zabezpečovať dodávky pre strategické závody v priebehu 1-1,5 mesiaca. Arménsko-ruská spoločnosť „ArmRosgazprom“ predstavuje monopolistu v sfére dodávok a tranzitu ruského plynu na vnútornom trhu AM. Spoločnosť bola založená v roku 1997 a podiel spoločnosti „Gazprom“ v základnom imaní predstavuje 80% a vlády Arménska 20%.

c) Veda, výskum a vývoj, inovácie

Uvedená oblasť nie je doposiaľ programovo rozpracovaná zo strany vlády do takej miery, aby bolo možné konštatovať, že je program pre strednodobý a dlhodobý horizont. Krajina nevyčleňuje dostatok prostriedkov zo štátneho rozpočtu na oblasť vedy, výskumu, inovácií.

IV. ZAHRANIČNÝ OBCHOD KRAJINY

a) Dovozný a vývozný režim, obchodná prax

Dovozný a vývozný režim Arménska je zameraný na podporu zahraničného obchodu vzhľadom na vysokú závislosť ekonomiky Arménska od zahraničného obchodu. Zahraničnoobchodnú činnosť a koordináciu ministerstiev v tejto oblasti organizuje a riadi Ministerstvo obchodu a ekonomického rozvoja Arménskej republiky. Účasť domácich a zahraničných hospodárskych subjektov na zahranično-obchodnej činnosti je regulovaná arménskou legislatívou. Režim voľného obchodu má AR s krajinami: Ruská federácia, Ukrajina, Turkménsko, Gruzínsko, Moldavsko, Tadžikistan, Kirgizsko. Legislatíva, upravujúca vonkajšie ekonomické vzťahy je v podstate liberálna. Nemajú exportné clá, importné sú väčšinou nulové. Malá skupina výrobkov má 10 % dovozné clo. Priemerné dovozné clo je 4,8 %. Licenčnému konaniu podliehajú len výrobky špeciálnej techniky. Exportné kvóty sú stanovené iba pre malú skupinu výrobkov.

Bližšie informácie o dovozno-vývozných podmienkach sú k dispozícii na web stránke Arménskej colnej správy: www.customs.am

Podmienky certifikácie a štandardizácie výrobkov vyvázaných do Arménska sú k dispozícii na web stránke sekcie štandardizácie, metrológie a zhody Ministerstva obchodu a ekonomického rozvoja AR: www.sarm.am

Medzi Arménskou republikou a EÚ bola dňa 22. apríla 1996 podpísaná dohoda o Partnerstve a spolupráci, ktoré nadobudlo platnosť 1. júna 1999. Táto dohoda je nosným dokumentom medzi stranami, ktorá upravuje vzájomné vzťahy a to aj v oblasti hospodársko-ekonomické:

- zabezpečenie zodpovedajúcich podmienok pre politický dialóg medzi stranami s cieľom rozvoja politických vzťahov,
- podpora snáh Arménskej republiky na zvýšenie jej demokracie, rozvoj hospodárstva a dosiahnutie prechodu na trhovú ekonomiku,
- podpora obchodu, investíciám a harmonickým hospodárskym vzťahom medzi stranami a takým spôsobom rozvíjať hospodársky rozvoj medzi stranami,
- zabezpečenie podmienok pre hospodárske, sociálne, finančné a kultúrne vzťahy,
- spolupráca pri ochrane duševného, priemyselného a obchodného vlastníctva,
- založenie podmienok pre legislatívnu, hospodársku, sociálnu, finančnú, vedeckú, technologickú a kultúrnu spoluprácu.

b) Základná štatistika zahraničného obchodu

Za 9 mesiacov 2011 obrát zahraničného obchodu Arménska dosiahol hodnotu 3 949,2 mil. USD čo je nárast o 16,6% oproti roku 2010. Z toho export bol v hodnote 969,7 mil. USD, čo je nárast o 31% v porovnaní s rovnakým obdobím roka 2010. Import bol v objeme

2 979,5 mil. USD, čo je nárast oproti roku 2010 o 9%. Arménsko eviduje výrazné negatívne saldo vo výške – 1 964,1,1 mil. USD

c) Tovarová štruktúra zahraničného obchodu v členení vývoz/dovoz

Komoditná štruktúra zahraničného obchodu za 9 mesiacov 2011:

Export

• živé zvieratá	19,4 mil. USD	+59%
• ovocie zelenina	15,6 mil. USD	+71%
• potraviny	107,9 mil. USD	+31%
• minerálne výrobky	314,4 mil. USD	+40%
• kovy a výrobky z nich	276,8 mil. USD	+16%
• prepravné zariadenia	23,3 mil. USD	+7 násobok

Import

• potraviny	230,6 mil. USD	+11%
• minerálne výrobky	568,1 mil. USD	+22%
• chemický priemysel	222,9 mil. USD	+14%
• plasty, kaučuk guma	121,4 mil. USD	+14%
• textil	112,6 mil. USD	+33%
• kovy a výrobky	409,5 mil. USD	-10%
• prepravné zariadenia	283,3 mil. USD	+24%

d) Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu vývoz/dovoz

Arménsko má najväčší podiel zahraničného obchodu s krajinami EÚ na úrovni 34% v hodnotovom vyjadrení za 9 mesiacov 2011 bol obrat v výške 1 325,5 mil. USD. S krajinami SNŠ obchodu s podielom 27% čo v objeme predstavuje 1 048,5 mil. USD. Ostatné krajiny predstavujú podiel na úrovni 40% a v hodnote ide o obrat vo výške 1 575,2 mil. USD. Najväčšími obchodnými partnermi sú Ruská Federácia, Nemecko, Čína, Irán, Bulharsko.

e) Vývoj zahraničného obchodu so SR za posledných päť rokov (vývoz/dovoz)

mil. €

	2008	2009	2010	1-7/2011	Index 2011/2010 %
Dovoz	2 022	346	81	99	130,3
Vývoz	4 460	1 827	4 607	2 252	248,5
Obrat	6 482	2 173	4 688	2 351	
Saldo	+2 437	+1 481	+4 526	+2 153	

V. MARKETINGOVÁ STRATÉGIA

a) Obchodné zvyklosti v teritóriu

Obchodný úspech je priamo závislý od odporúčania, kto obchod sprostredkoval a organizoval. Od skúsenosti v zahraničnom obchode a v neposlednom rade od obchodného partnera v AM. Podnikanie na vlastnú päsť je veľmi riskantné a neodporúča sa.

Svojich obchodných partnerov nepodceňujte, väčšina arménskych podnikateľov majú bohaté skúsenosti z riadiacich funkcií sú komunikačnými a poznajú legislatívu Arménska, ako aj svoje miestne podmienky. Veľká časť obchodníkov a súkromných podnikateľov sú predstavitelia finančno-priemyselných skupín a exportných spoločností, ktoré kontrolujú export tovarov a najmä služieb. Rokovacím jazykom je jednoznačne uprednostňovaná ruština.

Arménske zákony pre zahraničných podnikateľov sú veľmi zložité a pre cudzinca je ťažké sa v nich orientovať, preto pri väčších obchodoch alebo finančných operáciách ak

nemáte plnú dôveru k svojmu partnerovi odporúčame konzultovať postupy s právnickou firmou.

Doprava tovaru po teritóriu SNŠ je bez vážnejších problémov a tovar je potrebné vždy poistiť. Colné dokumenty je treba mať v absolútnom poriadku. Je žiaduce, aby slovenský prepravca mal znalosti o druhoch prepravných povolení. Cestovať s ATA karnetmi sa pri preprave niektorých tovarov neodporúča – arménska strana ich neuznáva.

b) Vyhodnotenie odbytových možností SR

Zahraničnoobchodnú činnosť a koordináciu ministerstiev v tejto oblasti organizuje a riadi Ministerstvo obchodu a ekonomického rozvoja Arménskej republiky. Účasť domácich a zahraničných hospodárskych subjektov na zahraničnoobchodnej činnosti je regulovaná arménskou legislatívou. Režim voľného obchodu má Arménsko s Ruskou federáciou, Ukrajinou, Turkménskom, Gruzínskom, Moldavskom, Tadžikistanom, Kirgizskom.

1. Problémy a riziká miestneho trhu

- Silná konkurencia a etablovanie sa na trhu veľkých západných firiem si vynucuje pracovať pod ich stanovenými podmienkami, ktoré sú pre naše malé firmy finančne ťažko akceptovateľné (odklad platieb, preclievanie a certifikácia tovarov slovenskou firmou, priama distribúcia do regiónov a pod.),
- väčšina slovenských firiem si nemôže dovoliť nákladnú reklamu a propagáciu v médiách,
- ťažkopádny byrokratický štátny systém.

2. Obvyklé platobné podmienky, platobná morálka

Arménsky bankový systém je dvojestupňový. Prvú úroveň predstavuje Národná banka Arménska, ktorá je centrálnou bankou Arménska (je autonómna a je nezávislá na výkonnej a zákonodarnej moci) a druhú úroveň tvoria komerčné banky. Organizačný systém bánk a bankových operácií je regulovaný zákonom Arménska "O bankách a bankovej činnosti" a Zákonom "O Národnej banke Arménska". Podľa zamerania sa banky rozdeľujú na: odvetvové (Ardišinbank, Agrobank), špecializované (Armsberbank) a viacúčelové (Armekonombank, Impexbank). V Arménsku je vnútorná konvertibilita meny a vysoká liberalizácia valutových operácií. Sú vytvorené vhodné podmienky pre zahraničných investorov. Problémy sú zatiaľ s poisťovaním depozitov, účtov a úverov.

c) Marketingová stratégia pri vývoze do teritória

V prípade rozhodnutia o začatí ekonomických aktivít smerom na Arménsko je odporúčané v prvopočiatoch realizovať exportno-importné operácie s využitím niektorého z foriem, ktoré udáva INCOTERMS 2010 za vhodné platobné nástroje využiť akreditív, bankovú záruku.

Významnejšie a finančne náročnejšie operácie a projekty sa odporúčajú realizovať až po dôslednom overení si kredibility už známeho partnera. Dôležitým prvkom úspechu je znalosť svojho postavenia na trhu z pohľadu konkurencie a z pohľadu ceny na trhu a následne z toho musí vychádzať celá marketingová stratégia. Využívané sú klasické nástroje reklamy s tým, že oblasť elektronickej reklamy je zatiaľ slabo využívaná.

d) Praktické informácie pre exportéra a importéra

Na návštevu Arménskej republiky vízum nepotrebujú držiteľia diplomatických a služobných pasov SR. Držiteľia cestovných pasov potrebujú víza a obdržia ich za podmienok:

- pozvanie je potrebné na pobyt v Arménsku na viac ako 21 dní,
- pozvanie musí byť overené konzulárnym odborom Ministerstva zahraničných vecí Arménskej republiky (služobné cesty) alebo pasovým a vízovým odborom Ministerstva zahraničných vecí Arménskej republiky (súkromné cesty),
- na pobyt viac ako 3 mesiace je potrebné povolenie k pobytu od Ministerstva zahraničných vecí v Jerevane,

- tranzitné vízum je potrebné pokiaľ je Arménsko tranzitnou krajinou do druhej krajiny. Tieto môžu byť poskytnuté, pokiaľ cestujúci už má vízum navštívenej krajiny. Tranzitné víza sú platné 3 dni.

Poplatky a doba vybavenia víz:

- 18 USD za jednorázové tranzitné vízum (3 dni). Doba vybavenia: 7 pracovných dní.
- 36 USD za dvojrázové tranzitné vízum (3 dni). Doba vybavenia: 7 pracovných dní.
- 60 USD turistické vízum (21 dní). Doba vybavenia: 7 pracovných dní.
- 60 USD obyčajné vízum (21 dní). Doba vybavenia: 7 pracovných dní.
- 35 USD za jednorázové vízum na oficiálne pozvanie (do 90 dní). Doba vybavenia: 7 pracovných dní.
- 65 USD za viacnásobné vízum na oficiálne pozvanie (do 90 dní). Doba vybavenia: 7 pracovných dní.

<http://www.armeniaforeignministry.com>

Zdravotná starostlivosť - pri vstupe do krajiny nie je povinné očkovanie, odporúča sa očkovať proti tetanu, hepatitíde A, diftérii. Odporúča sa pobyť výlučne vo veľkých mestách a turistických centrách s organizovanými výletmi do vnútrozemia s ubytovaním a stravovaním stredného až vyššieho štandardu. Pri cestách do vnútrozemia v jednoduchých podmienkach s jednoduchým ubytovaním, pri dlhodobom pobyte a úzkom kontakte s miestnym obyvateľstvom sa odporúča očkovanie ako pri zvýšenom riziku, čiže na týfus a hepatitis B. Riziko nakazením sa maláriou je nízke, táto choroba sa vyskytuje ohniskovite v západných nížinách (údolie Araratu, hlavne v distrikte Masis), vo zvyšných častiach krajiny nehrozí žiadne riziko. V týchto oblastiach treba dbať na účinnú ochranu proti komárom. Treba venovať pozornosť hygiene pri zaobchádzaní s potravinami a pitnou vodou, pretože hnačkové ochorenia sa hojne vyskytujú v celej krajine. Vzhľadom na nedostatok liekov v krajine je potrebné mať so sebou základnú výbavu v lekárničke a zabezpečiť si poistenie liečebných nákladov v zahraničí. Pre pobyty dlhšie ako 3 mesiace je požadovaný negatívny HIV-test. Test môže byť vykonaný tiež priamo na mieste v priebehu prvého mesiaca pobytu.

Doprava prevláda najmä autobusová doprava, ale funkčná je aj vlaková (do hlavných okolitých miest) a letecká doprava (rôzne, najmä ruské letecké spoločnosti – Aeroflot, Siberianlines, ale aj zahraničné letecké spoločnosti - Austrian Airlines, British Airways, Czech Airline) so spojením do Londýna, či Viedne. Pri hl. meste Jerevan sa nachádza letisko Zvartnots Airport. V Jerevane dopĺňa mestskú dopravu metro.

Bezpečnostná situácia podľa oficiálnej informácie neexistujú na území Arménska oblasti neprístupné pre cudzincov a pobyt na celom území krajiny je bezpečný. Okradnutia a lúpežné prepadnutia cudzincov v Arménsku nie sú časté, napriek tomu sa neodporúča turistika v oblasti Náhorného Karabachu a na území Azerbajdžanu obsadeného Arménskom. Pre zahraničných turistov - návštevníkov Náhorného Karabachu, je potrebné mať pri sebe platný cestovný pas s dokumentom potvrdzujúcim vstupné víza do tejto republiky. Blížšie informácie poskytnú konzulárne oddelenia arménskych veľvyslanectiev.

Sviatky 1. a 2. január, 6. január (ortodoxné Vianoce), 8. marec, 7. (Deň materstva a krásy) a 24. (Deň pripomenutia genocídy) apríl, apríl (pohyblivý Veľký piatok), 9. a 28. (1. Deň republiky) máj, 5. júl, 21. september, 7. december (Deň pripomenutia zemetrasenia), 31. december.

Dôležité telefónne čísla

„1“ pred tel. číslom znamená predvoľbu hl. mesta – Jerevanu

Hasiči	1 01
Polícia	1 02
Záchranná služba a prvá pomoc	1 03
Hlásenie o úniku plynu	1 04
TAXI	1 85666
Mestské telef. čísla - informácie	1 07
Medzinárodné. tel. čísla - informácie	1 05

KONTAKTY PRE INFORMÁCIE:

President <http://www.president.am>
Parlament <http://www.parliament.am/>
Vláda <http://www.gov.am>

VEĽVYSLANECTVO SR V ARMÉNSKU SO SÍDLOM V MOSKVE

ul. Júliusa Fučíka 17-19
123 056 Moskva
Ruská federácia
Tel.: 007-495 956 4921
Fax: 007-495 250 1591
E-mail: emb.moscow@mzv.sk
Internet: www.mzv.sk/moskva

Obchodno-ekonomické oddelenie

Tel.: 007-495 956 4924
007-495 956 4450
007-495 956 4449
E-mail: tibor.bok@mzv.sk, peter.zengo@mzv.sk

**HONORÁRNY KONZUL SR v ARMÉNSKU SO SÍDLOM v JEREVANE
GAGIK MARTIROSYAN**

ul. Sayat-Nova Ave
Ani Plaza Hotel 1. poschodie
Jerevan 0001 Arménska republika
Tel.: +374 10 5325 53
E-mail: slovakconsul@netsys.am
Internet: www.slovakconsulate.am

VEĽVYSLANECTVO ARMÉNSKA V SR SO SÍDLOM VO VIEDNI

Neubaugasse 12-14/1/16
A - 1070 Viedeň
Rakúska republika
Tel.: 0043/1 /522 7479/524 3668
Fax.: 0043/1 /522 7481
E - mail: armenia@armembassy.at